

Валентина Орлова, к.е.н.
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Олександра Корпан
Аудиторська фірма ЗАТ «Аудит-сервіс Інс»
м. Івано-Франківськ, Україна

ОБМЕЖЕННЯ РОЗМІРУ ГРОШОВИХ ДИВІДЕНДІВ

Чистий прибуток розподіляється між акціонерами (учасниками), але якщо плануються грошові дивіденди, то їх розмір обмежується певними факторами, про що йдеться в даній публікації.

Прибуток (після сплати податків) є власністю тих, хто володіє цим товариством – його акціонерів (засновників), тобто інвесторів, а тому він може розподілятися тільки між ними. З метою пом'якшення впливу ризиків на життєдіяльність товариства, як правило, частину прибутку резервують, утворюючи резервний капітал, і цю частину між власниками не розподіляють. Інша частина, згідно з рішенням загальних зборів інвесторів, може бути розподілена між ними, а може й не розподілятися. Частина, яка розподіляється, може бути виплачена інвесторам як грошові дивіденди, а може бути виплачена акціями цього товариства – це називається рефінансуванням дивідендів. Для виплати дивідендів грошима, по-перше, необхідні гроші, а по-друге – це приводить до зменшення власного капіталу товариства. При рефінансуванні дивідендів не потрібні гроші, а величина власного капіталу не змінюється, оскільки нерозподілений прибуток зменшується, а статутний капітал збільшується, в результаті чого власний капітал залишається без змін. Інвестори зацікавлені отримувати дивіденди в грошовій формі, але, як правило, вони отримують суттєвий дохід не за рахунок грошових дивідендів, а за рахунок зростання вартості їх акцій, що відбувається, як правило, внаслідок росту ціни компанії, тобто якщо зростає її власний капітал. Таким чином, розподіл прибутку між акціонерами може відбуватися в різних формах.

Якщо дивіденди реінвестуються в статутний капітал, то немає значення, використаний цей прибуток на розвиток виробництва, чи буде використовуватися в майбутньому: кошти залишаються в обігу компанії. А якщо плануються грошові дивіденди, то фінансові аналітики, в тому числі головний бухгалтер, повинні надати загальним зборам інвесторів обґрунтовану пропозицію, яку суму грошових дивідендів компанія може виплатити, враховуючи вже використану частину прибутку на різні інвестиційні проекти. У фінансовому обліку використаний прибуток не відображають, а він в сумі виручки від реалізації надходить на рахунки компанії, при цьому відбувається звичайний кругообіг капіталу, внаслідок чого один вид активів перетворюється в інший: гроші перетворюються в основні за-

соби, сировину, матеріали та ін., тобто компанія використовує не прибуток, а гроші, використання яких ретельно обліковують. І лише при аналізі балансу з допомогою аналітичних прийомів можна встановити джерела, за рахунок яких збільшувалися необоротні активи. Чому необоротні? Тому що, гроші – прибуток, як вже було вказано, надходять у формі виручки від реалізації, як правило, в оборотні активи. Поки вони перебувають у формі оборотних активів, вважається, що вони не використані, а знаходяться в обігу, в процесі якого йде постійне перетворення грошей в запаси, дебіторську заборгованість, а потім знову в гроші. Якщо ці гроші використані на довгострокові інвестиції (капітальні чи фінансові), в гроші протягом року вони не перетворюються, тому вважається, що вони використані, в тому числі й на розвиток виробництва. Якщо прибуток використовують на збільшення оборотних активів з метою розвитку виробництва, то в балансі це побачити неможливо. Але, якщо придбані основні засоби чи нематеріальні активи, зроблені довгострокові фінансові інвестиції, то це можна побачити в балансі, незважаючи на те, що використання прибутку в діючому обліку невідображають. Можливі варіанти структури балансу наведені на рис.1.¹

А)	Необоротні активи	Власний капітал	Б)	Необоротні активи	Власний капітал	В)	Необоротні активи	Власний капітал
	Оборотні активи	Зобов'язання		Оборотні активи	Зобов'язання		Оборотні активи	Зобов'язання

Рис. 1. Варіанти структури балансу

З рис. 1 бачимо, що виплата дивідендів грошима доцільна тільки у випадку, коли структура балансу підприємства має вигляд варіанта «Б», але і в цій ситуації при визначенні суми грошових дивідендів слід врахувати те, що прибуток звітного періоду може не співпадати з наявністю грошових коштів, причому цей розрив в часі може бути досить суттєвим – більше одного року. Мова йде про визначення прибутку (спочатку доходу, який при визначенні фінансових результатів потрапляє на рахунок прибутку) в момент дооцінки довгострокових фінансових інвестицій, амортиза-

¹ На практиці існують підприємства з від'ємним власним капіталом, але в такому випадку не може бути мови про використання прибутку на виплату дивідендів, тому в даному випадку такий баланс не розглядається.

ції по облігаціях у інвестора, при обліку інвестицій за методом участі в капіталі та інше.

Дооцінка (уцінка) довгострокових фінансових інвестицій це не прибуток (збиток). В прибуток (збиток) дооцінка може перетворюватися тільки при реалізації цих фінансових інструментів. Уявіть собі, що у підприємства за рахунок дооцінки фінансових інвестицій утворився прибуток, який на загальних зборах акціонерів вирішили направити на виплату дивідендів, а грошей для виплати дивідендів в даному випадку підприємство не має, тому що ця дооцінка вкладена в інвестиції. Таким чином, сума дооцінки не повинна потрапляти на рахунок 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" до перетворення цієї дооцінки в гроші, тобто до її реалізації, тому дооцінку доцільно обліковувати на рахунку "Нереалізований прибуток (дохід)", якого поки що в Плані рахунків бухгалтерського обліку немає. В той же час у Звіті про рух грошових коштів є стаття "Збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць", яка, за своїм економічним змістом, не відрізняється від нереалізованого прибутку, що утворюється при дооцінці фінансових інвестицій. Що в випадку з інвалютою, що у випадку з фінансовими інвестиціями дооцінку активу не можна використати ні на які цілі, доки вона не перетвориться в гроші або принесе інші економічні вигоди, пов'язані з її використанням.

Аналогію можна побачити і з націнкою на товари в торгівлі, коли націнка перетворюється в дохід, а потім у прибуток тільки після реалізації товарів з націнкою. Неврахування цього моменту призводить до викривлення у звітності, а саме, подається інформація про прибуток, якого ще не має. Можливо доцільно відображати збиток у випадку уцінки фінансових інвестицій, що відповідає одному з принципу підготовки фінансової звітності – обачності, згідно з яким методи оцінки повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

Відсутня логіка у вимогах П(С)БО і щодо відображення результатів дооцінки (уцінки) фінансових інвестицій на дату балансу, які обліковують за методом участі в капіталі. Відображення в обліку інвестора змін у власному капіталі емітента залежить від того, за рахунок чого змінюється власний капітал емітента. Якщо у емітента є прибуток (збиток), то інвестор пропорційно до частки емітента в статутному капіталі збільшує свій прибуток (збиток) через рахунок 72 (рах. 96). При зміні капіталу за рахунок інших факторів це не відображається на фінансовому результаті діяльності інвестора, а впливає на величину його додаткового капіталу (рах. 42). У випадку, якщо власний капітал зменшиться за рахунок інших складових власного капіталу, крім прибутку (збитку), і сума цього зменшення більша, аніж додатковий капітал підприємства, то цей надлишок відносять на зменшення прибутку (збільшення збитку) пропорційно частці інвестора, і

його відображають у Звіті про фінансові результати. Що стосується методу відображення в обліку інвестора збитку або зменшення власного капіталу емітента за рахунок інших статей, то це відповідає принципу обачності. При відображенні відповідної частки прибутку емітента на рахунок прибутку інвестора порушується принцип обачності, тому, на наш погляд, доцільно таку частку прибутку відображати у нього на рахунок „Нереалізований прибуток (дохід)". І лише після рішення загальних зборів акціонерів (учасників) емітента про виплату грошових дивідендів суму, що належить інвестору, потрібно відображати на рахунок 44 списуючи з рахунку „Нереалізований прибуток (дохід)".

Аналогічна ситуація виникає при відображенні на дату балансу довгострокової дебіторської і кредиторської заборгованостей, за якими нараховують відсотки, за теперішньою вартістю, про що йшлося на попередній конференції [1].

Отже, вся сума нерозподіленого прибутку може бути розподілена між власниками незалежно від використання прибутку, але виплата дивідендів грошима обмежується рядом обставин: наявністю власних обігових коштів, інвестиційними планами компанії тощо.

Література:

1. Оцінка довгострокових дебіторської і кредиторської заборгованостей на дату балансу. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин», 20-21 травня 2010 р. – Умань: Видавець «Сочінський», 2010. ч. 2. – 220с.

*Людмила Осмятченко, к.е.н., доцент
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»
м.Кривий Ріг, Україна*

МІСЦЕ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В СКЛАДІ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Важливою умовою успішного функціонування діяльності підприємства є ефективне використання його власних ресурсів. Поняття «власні ресурси» поєднує такі економічні категорії як оборотні, необоротні активи та персонал господарюючого суб'єкта. Високий рівень управління власними ресурсами створює відповідні умови для успішного розвитку бізнесу, що є основою розвитку нової економіки, як інформаційної, інтелектуальної, постіндустріальної та економіки знань.